

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
**“ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ
ТА ПІДГОТОВКА КАДРІВ”**
(для бакалаврів)

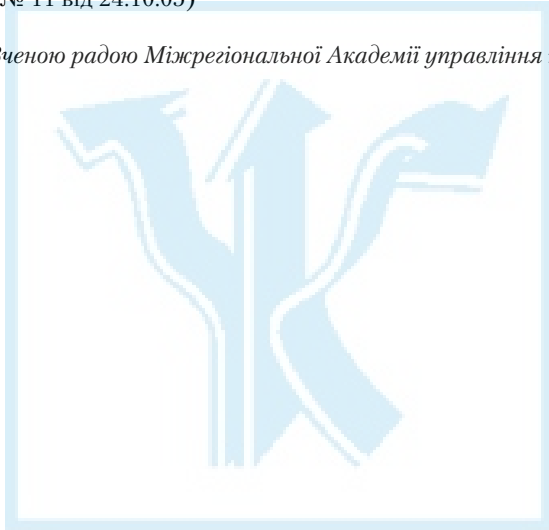
МАУП

Київ 2006

Підготовлено доцентом кафедри управління персоналом *Н. Г. Швець*

Затверджено на засіданні кафедри управління персоналом
(протокол № 11 від 24.10.05)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Швець Н. Г. Навчальна програма дисципліни “Професійна орієнтація та підготовка кадрів” (для бакалаврів). – К.: МАУП, 2006. – 14 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Професійна орієнтація та підготовка кадрів”, вказівки до виконання контрольної роботи, теми контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2006

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Основним призначенням системи методів професійної орієнтації є ефективне та якісне забезпечення підприємств, фірм і організацій кадрами відповідних професій і кваліфікацій. Професійна орієнтація є засобом раціонального, дбайливого використання трудових ресурсів, що забезпечує максимальний ефект і мінімальні витрати на підготовку і подальше професійне удосконалення спеціалістів.

Мета курсу – ознайомити студентів з основними напрямками, етапами, формами і методами професійної орієнтації, сприяти формуванню умінь і навичок з профорієнтаційної роботи й організації на її основі підготовки кадрів.

Студенти засвоюють знання з дисципліни відповідно до вимог і рекомендацій, викладених в організаційно-методичних матеріалах МАУП, а також у цій розробці.

Студенти вивчають дисципліну “Професійна орієнтація та підготовка кадрів” за навчально-методичним посібником “Система методів профорієнтації”, яким вони забезпечуються відповідно до плану самостійної роботи.

Після вивчення розділів і тем, визначених навчально-тематичним планом дисципліни, студенти виконують контрольну роботу. З метою поглибленого вивчення дисципліни “Професійна орієнтація та підготовка кадрів” студентам рекомендується ознайомитися з додатковою літературою, наведеною у списку літератури.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН вивчення дисципліни

“ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ ТА ПІДГОТОВКА КАДРІВ”

№ пор.	Назва розділу і теми
1	2
	Розділ I. Професійна орієнтація як система
1	Керування професійною орієнтацією
2	Професійна освіта
3	Основи професіографії. Класифікація професій
4	Професійна консультація і профвідбір
5	Організація профорієнтаційної роботи на виробництві
6	Професійне консультування і профорієнтація в передпенсійному і пенсійному віці

1	2
7 8	Розділ II. Професіографічний аналіз діяльності Основні принципи вивчення професій Упорядкування психограм
9 10	Розділ III. Підготовка кадрів Система багаторівневої безперервної освіти Безперервна освіта в економічно розвинених країнах
11	Розділ IV. Визначення економічної ефективності профорієнтаційних заходів і витрат на персонал Способи розрахунку доцільності впровадження системи заходів з профорієнтації, профвідбору і підготовки кадрів

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни

“ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ ТА ПІДГОТОВКА КАДРІВ”

Розділ I. Професійна орієнтація як система

Тема 1. Керування професійною орієнтацією

Історія розвитку системи методів профорієнтації. Поняття профорієнтації. Організація профорієнтації. Етапи організації профорієнтації.

Соціально-економічний аспект керування профорієнтацією. Психолого-педагогічний аспект. Медико-біологічний аспект. Основні методи управління профорієнтацією.

Напрямі і мета профорієнтації.

Література [8–10; 22]

Тема 2. Професійна освіта

Основні цілі і завдання професійної освіти як системи інформування, пропаганди і надання допомоги у виборі професії. Професійне виховання.

Професійна інформація як елемент фахової освіти і профорієнтації. Система профінформаційної роботи та її елементи: профорієнтаційний урок, професіографічна зустріч, професіографічна екскурсія, професіографічне дослідження. Інші форми профінформаційної роботи.

Навчально-методичні кабінети профорієнтації шкіл і навчально-виробничих комбінатів як важливі елементи профорієнтаційної роботи зі старшокласниками. Професійна пропаганда й агітація.

Література [22]

Тема 3. Основи професіографії. Класифікація професій

Професіографія як галузь професіології, що вивчає професійну діяльність людей, завдання професіографії. Професії. Фах як підвид професії. Класифікація працівника як характеристика виконання працівниками професійних завдань різного ступеня складності. Поняття про професіограму як засіб опису професії. Професіографічний аналіз і вимоги до упорядкування професіограм. Загальний план опису професії. Класифікація професій.

Професії типу “людина – людина”, “людина – техніка”, “людина – знакова система”, “людина – природа”, “людина – художній образ”.

Гностичні і перетворюючі професії.

Види професій залежно від ступеня самостійності працівника в його діяльності.

Групи професій залежно від різноманітності та стереотипності виконуваної діяльності.

Відображення змін у змісті праці, відображення її інформаційної насиченості, монотонності і нервово-психічної напруженості.

Література [5; 29; 32]

Тема 4. Професійна консультація і профвідбір

Поняття про фахову консультацію як спосіб встановлення відповідності індивідуальних психологічних і особистих особливостей вимогам професії. Довідкові, діагностичні, медичні консультації як види фахової консультації.

Професійний відбір як виявлення здатності людини до конкретного виду праці. Професійне самовизначення менеджера.

Професійна психодіагностика як система вивчення характерних рис особистості, її методи.

Література [12; 13; 18; 21; 27]

Тема 5. Організація профорієнтаційної роботи на виробництві

Профорієнтаційна робота з особами, які навчаються. Розподіл осіб, які влаштовуються на роботу, з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей. Проведення досліджень. Адаптація нових працівників. Соціальна адаптація. Професійна адаптація. Методика з адаптації на підприємстві.

Література [6; 7; 23]

Тема 6. Професійне консультування і профорієнтація в передпенсійному і пенсійному віці

Особливості професійної діяльності працівників пенсійного і передпенсійного віку. Принципи профорієнтації працівників фізичної праці похилого віку. Профорієнтація працівників розумової праці похилого віку. Профорієнтація пенсіонерів, які проживають у сільській місцевості. Профорієнтація праці і вибір професій, що рекомендується пенсіонерам.

Література [26; 29]

Розділ II. Професіографічний аналіз діяльності

Тема 7. Основні принципи вивчення професій

Професіографія як процес вивчення й опису професії в різноманітних її характеристиках. Два плани опису професійної діяльності. Психограма як опис вимог до людини, яка займається певною професійною діяльністю. Стисла професіограма. Розгорнута професіограма як детальний і структурний аналіз діяльності. Вимоги до упорядкування психограм.

Література [5; 6; 21]

Тема 8. Упорядкування психограм

Склад психограм як відображення різноманітності професійно важливих ознак. Професійні особливості розумової діяльності. Професійні особливості моторної діяльності. Професійні особливості уваги. Фахові особливості пам'яті. Професійні особливості пам'яті. Професійні особливості емоційно-вольової сфери особистості.

Література [5; 21]

Розділ III. Підготовка кадрів

Тема 9. Система багаторівневої безперервної освіти

Виникнення і зміст концепції безперервної освіти. Безперервне навчання працівників. Процес перенесення знань. Види навчання працівників. Основні тенденції безперервної освіти керівних працівників. Планування кар'єри і навчання. Організаційно-методичне забезпечення системи безперервного навчання кадрів. Активні методи навчання кадрів.

Література [6; 11; 14]

Тема 10. Безперервна освіта в економічно розвинених країнах

Професійна підготовка працівників. Новітні напрями професійної освіти інженерів. Підготовка і підвищення кваліфікації менеджерів. Досвід США з підвищення кваліфікації управлінських кадрів.

Література [2; 3; 17]

Розділ IV. Визначення економічної ефективності профорієнтаційних заходів і витрат на персонал

Тема 11. Способи розрахунку доцільності впровадження системи заходів з профорієнтації, профвідбору і підготовки кадрів

Оцінювання зменшення собівартості за рахунок скорочення нерациональних витрат на навчання.

Урахування економії (зменшення) собівартості за рахунок скорочення витрат від неякісної праці.

Психологічні та соціально-психологічні заходи. Мета розрахунку економічної ефективності психологічних і соціально-психологічних заходів. Показники економічної ефективності. Впровадження соціально-психологічних заходів на виробництві. Розрахунок ефективності витрат на персонал.

Література [4]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Номер теми контрольної роботи студент вибирає за останньою цифрою номера своєї залікової книжки.

Студенту пропонується ознайомитися зі змістом вибраної теми, вивчити необхідний для виконання роботи теоретичний і законодавчий матеріал за наявною науково-методичною літературою, а також за самостійно підбраною спеціальною і додатковою літературою.

Перед написанням роботи студент повинен продумати план її викладу.

Структура контрольної роботи: план; вступ (розглядаються основні положення вибраної теми); основна частина (викладаються питання конкретного застосування чинних положень, форм і методів у практичній діяльності); висновки. Контрольну роботу слід оформити відповідно до встановлених вимог. Використані цитати або дані з літератури повинні бути точними; їх необхідно давати в лапках із за-

значенням відповідних джерел. Студент виконує контрольну роботу самостійно, акуратно, чітким і розбірливим почерком. Допускається також машинописний варіант. Обсяг роботи – 15 сторінок.

Наприкінці контрольної роботи на окремій сторінці наводиться список використаної літератури, ставляться підпис і дата виконання.

Контрольну роботу рецензує й оцінює викладач (за п'ятибальною шкалою).

У разі одержання негативної оцінки контрольну роботу з рецензією повертають студенту для доопрацювання з урахуванням зауважень. Після доопрацювання студент здає роботу з рецензією для повторної перевірки.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Профорієнтаційна робота на виробництві: принципи, форми і методи організації.
2. Професіографія як процес вивчення й опису професії.
3. Психомоторна організація людини і методи її вивчення.
4. Методи профорієнтаційної і профконсультаційної роботи.
5. Профадаптаційна робота на підприємстві.
6. Соціальні, економічні і педагогічні чинники вибору професії.
7. Планування й організація роботи відділу кадрів з профорієнтації і профконсультації.
8. Професійна придатність і методи її вивчення.
9. Управління професійною орієнтацією і професійною освітою.
10. Впровадження системи заходів з профвідбору і розрахунок її економічної доцільності.
11. Підготовка професійних керівників.
12. Безперервне навчання працівників.
13. Вибір форм і змісту навчання працівників на конкретному підприємстві.
14. Планування особистої ділової кар'єри, її зв'язок з безперервною освітою.
15. Ділові ігри як метод навчання й атестація кадрів. Методи оцінки ефективності витрат на персонал.
16. Методи оцінювання ефективності витрат на персонал.
17. Навчання керівників і центри оцінювання персоналу.
18. Організація і планування трудової кар'єри працівників.
19. Психотехнології та акмеологічний підхід до навчання.

20. Підготовка кадрів в економічно розвинених країнах.
21. Документація на забезпечення системи підвищення кваліфікації кадрів.
22. Апаратні методи профвідбору.
23. Характеристика інструментаріїв, які використовуються при профорієнтації (опросники ДДО, Гівейши).
24. Соціологічний аналіз професійної спрямованості особистості.
25. Специфіка профвідбору на профпридатність до професій типу “людина–людина”.
26. Профвідбір на профпридатність до професій типу “людина–техніка”.
27. Профвідбір на посаду менеджера з персоналу.
28. Програмно-цільовий підхід до профадаптації у виробничій сфері.
29. Тестування як метод профорієнтаційної роботи, його недоліки та переваги, вимоги до техніки проведення.
30. Вибіркова співбесіда як метод підбору кадрів.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Профорієнтаційна робота як державна політика в галузі працевлаштування.
2. Професійна освіта, професійне інформування молоді. Форми, значення забезпечення народного господарства кадрами.
3. Основні напрями самовизначення людини.
4. Особливості самовизначення як процесу.
5. Відповідальність за самовизначення.
6. Розроблення проекту життєвого шляху.
7. Склад нормативної бази з профорієнтаційної роботи зі старшокласниками.
8. Система профорієнтаційної роботи.
9. Форми забезпечення кадрами підприємств.
10. Нормативна основа роботи з працевлаштування безробітних державними службами зайнятості.
11. Методи роботи рекрутингових і кадрових агенцій.
12. Соціально-економічний аспект профорієнтаційної роботи.
13. Медико-біологічний аспект профорієнтаційної роботи.
14. Поняття професіографії.
15. Історія розвитку професіографічної науки та практики.

16. Основні типи самовизначення людини.
17. Особливості самовизначення людини як процесу.
18. Різниця між професійним самовизначенням і вибором виду діяльності.
19. Мотивація професійного самовизначення.
20. “Карта інтересів”, її зміст і заповнення.
21. Зміст “єдиного тарифно-кваліфікаційного довідника” та “кваліфікаційного довідника посад службовців”.
22. Що вивчає професіографія як наука?
23. Принципи професіографії.
24. Що таке професіограма?
25. Які бувають психологічні типи професій?
26. Вимоги до особистих якостей людини, яка бажає обійняти посаду професії типу “людина–людина”.
27. Вимоги до особистих якостей людини, яка бажає обійняти посаду професії типу “людина–знакова система”.
28. Вимоги до особистих якостей людини, яка бажає обійняти посаду професії типу “людина–художній образ”.
29. Вимоги до особистих якостей людини, яка бажає обійняти посаду професії типу “людина–техніка”.
30. Вивчення професійної діяльності згідно з модульним підходом.
31. Мета професійного консультивання.
32. Кабінети профорієнтації, їх місце знаходження, зміст роботи.
33. Психограма: її зміст і використання.
34. Мета медичного професійного консультивання.
35. Мета і зміст психодіагностики на виробничі посади.
36. Якими нормативними документами керуються профконсультанти?
37. Види професійних консультацій.
38. Мета професійної діагностики особистості.
39. Професії, опанування якими потребує спеціального профвідбору.
40. Мета профвідбору.
41. Методи профвідбору службовців.
42. Методи профвідбору представників робітничих професій.
43. Професійна придатність – на базі якої інформації вона визначається?
44. Профвідбір керівників і формування резерву кадрів.
45. Планування особистої ділової кар’єри.

46. Діагностичні ознаки вибору професії, соціотип особистості.
47. Неформальні методики вибору професії.
48. Психологічні класифікації особистості.
49. Діагностика лідерських якостей, профвідбір майбутніх керівників.
50. Тести найдоцільніші при профвідборі.
51. Приклад психодіагностики претендента на посаду персонал-менеджера.
52. Порядок і вимоги проведення процедури підбору найму персоналу на підприємстві.
53. Приборні методики з використанням складних технічних засобів, їх склад для діагностики психофізіологічних вимог до посади.
54. Діагностування лояльності та благонадійності персоналу.
55. Асімент-центри, їх організація та робота.
56. Система безперервного навчання.
57. Досвід зарубіжних країн у системах безперервного навчання персоналу.
58. Економічна та соціальна ефективність заходів з професійної орієнтації.
59. Зміст програм професійної адаптації на підприємстві.
60. Ефективність витрат на навчання персоналу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. *Адаптация* человека к трудовой деятельности и ее психофизиологическая оценка: Межотраслевые метод. рек. — М.: НИИТруда, 1992.
2. *Белорус О., Панченко Е.* Менеджмент, конкурентоспособность и эффективность. — К., 1992.
3. *Библиотека* управляющего персоналом: мировой опыт. Профоринтация, подготовка и оценка персонала: Обзорная информация / Сост. В. И. Яровой; Под ред. Г. В. Щёкина. — К.: МАУП, 1995.
4. *Библиотека* управляющего персоналом: мировой опыт. Управление занятостью и организацией трудоустройства: Обзорная информация / Сост. В. И. Яровой; Под ред. Г. В. Щёкина. — К.: МАУП, 1995.
5. *Бондаренко А.* Подбор кадров во Франции // Персонал. — 1997. — № 6. — С. 92.

6. *Боровський А. Б.* Система методів професійної орієнтації: Навч.-метод. посіб. — Кн. 1. Методики профорієнтаційної роботи (додатки) / А. Боровський, Т. М. Потапенко, Г. В. Щокін. — К.: МАУП, 1993. — 164 с.
7. *Введение* в практическую социальную психологию / Под ред. Ю. М. Жукова, Л. А. Петровской, О. В. Соловьевой. — М.: Наука, 1994.
8. *Веснин В. Р.* Практический менеджмент персонала. — М.: Юристъ, 1999.
9. *Войченко Е. Г.* Планування й організація роботи відділу кадрів. — К.: Вища шк., 1986.
10. *Гайдоба А. Л.* Совершенствование профориентационной работы в СССР с учетом зарубежного опыта // Пути развития системы профессиональной ориентации: Сб. науч. тр. — М.: НИИтруда, 1991. — С. 126.
11. *Гусев Ю. Л.* Рівень нормативного та методологічного забезпечення профорієнтації населення // Актуальні проблеми профорієнтації та профнавчання безробітних в сучасних умовах ринку праці: Наук.-практ. конф. — К.: ДЦЗ, 2000. — 100 с.
12. *Егоршин Е. А.* Управление персоналом. — Н. Новгород: НИМБ, 1997.
13. *Іванова І. О.* Концептуальні аспекти теорії і практики надання психологічної допомоги // Актуальні проблеми профорієнтації та професійного навчання безробітних в сучасних умовах ринку праці: Наук.-практ. конф. — К.: ДЦЗ, 2000. — 100 с.
14. *Кабаченко Т. С.* Психология управления. — М., 1996.
15. *Климов Е. А.* Психология профессионального самоопределения. — Ростов н/Д: Феникс, 1996.
16. *Климов Е. А.* Як обирати професію. — 2-ге вид., доп. і переробл. — К.: Просвіта, 1990. — 159 с.
17. *Кратилівська С. А., Мительман Р. Й., Синявський В. В. та ін.* Основи професіографії. — К.: МАУП, 1997.
18. *Крайнова М.* Рекрутинг — тренінг — моніторинг. — К.: МАУП, 2002.
19. *Назимов И. М.* Профориентация и профотбор на промышленных предприятиях. — К.: Знання, 1988.
20. *Основи професіографії:* Навч. посіб. — К.: МАУП, 1997. — 148 с.
21. *Перелік професій та спеціальностей, що вимагають професійного підбору:* Затв. Кабінетом Міністрів України від 08.08.94

- № 25684/45 // Збірник нормативних, інструктивних та методичних матеріалів з питань професійної орієнтації незайнятого населення та інших категорій громадян. — К.: ДЦЗ, 1997. — 135 с.
22. *Практикум по психологии профессиональной деятельности и менеджмента* / Под ред. Г. Никифорова. — СПб.: Питер, 2001. — 239 с.
 23. *Профессиональная ориентация, подготовка и оценка персонала: Обзорная информация* / Сост. В. И. Яровой; Под ред. Г. В. Щёкина. — К.: МАУП, 1995. — 120 с.
 24. *Пушкарев Н. Ф.* Работа с кадрами: организационное и техническое обеспечение. — М.: Знание, 1988.
 25. *Синьов В. М. та ін.* Кадрова виховна соціальна та психопрофілактична робота в ОВС (Інформ. зб.) / За заг. ред. О. В. Терещука. — К., 2002. — 93 с.
 26. *Система управления персоналом на предприятии.* — М.: ВЦП, 1993.
 27. *Современный бизнес: Учебник: В 2 т.: Пер. с англ.* — М.: Республика, 1995.
 28. *Современный менеджмент: принципы и правила: Дайджест зарубежной литературы.* — М.; Н. Новгород: УПИК “Патент”, 1993.
 29. *Солтман Г.* Менеджмент в организациях: Сокр. пер. с англ. — М.: Экономика, 1995.
 30. *Социально-психологический климат коллектива: Спецпрактикум по социальной психологии.* — М.: Изд-во МГУ, 1981.
 31. *Справочник директора предприятия.* — М.: ИНФРА-М, 1995.
 32. *Старобинский Э. Е.* Как управлять персоналом. — М.: ЗАО Бизнес-школа “Интел-Синте”, 1995.
 33. *Управление человеческими ресурсами: психологические проблемы* / Под ред. Ю. М. Забродина, Н. А. Носова. — М., 1997.
 34. *Щёкин Г.* Как эффективно управлять людьми. Психология кадрового менеджмента. — К.: МАУП, 1999.
 35. *Щёкин Г.* Организация и технология управления персоналом: Учеб.-метод. пособие. — К.: МАУП, 2002. — 832 с.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Професійна орієнтація та підготовка кадрів”	3
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Професійна орієнтація та підготовка кадрів”	4
Вказівки до виконання контрольної роботи	7
Теми контрольних робіт	8
Питання для самоконтролю.....	9
Список літератури.....	11

МАУП

Зам. № ВКЦ-2515

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП